

תבונות

הגות עיון ופשט
משיעורי

הג"ר דוד לייבל שליט"א

נערך ע"י תלמידיו

השופר

מצוות השופר העומדת במרכזו של ראש השנה מבוארת בכמה פנים בדברי רבותינו בדרכי הקבלה המוסר והמחשבה.

במאמרנו זה ננסה להעמיד כדרכנו את ביאורה הבסיסי של מצוה זו בדרך הפשט כפי העולה מן המקראות.

'שבתון זכרון תרועה'

עניינו של ראש השנה מוזכר במקרא בקיצור נמרץ:

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּאֲחֵד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבְּתוֹן זְכוֹרֹן תְּרוּעָה
מִקְרָא קֹדֶשׁ: כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לָהּ.

ישנם אפוא שלוש מילים העוסקות במהותו של היום 'שבתון זכרון תרועה' המילה 'שבתון' אשר אינה מיוחדת לראש השנה דוקא, והיא מופיעה במועדים נוספים.

והמילים 'זכרון תרועה'. בפשטות, התרגום המילולי של מילים אלו הוא 'זכרון הנעשה על ידי התרועה'. כך נראה גם מהפסוקים בפרשת פנחס בהם נקרא יום זה 'יום תרועה'. מה שאומר כי ניתן להסתפק בתרועה בלבד לתיאור עיקר מהותו של היום הזה.

בנוסף לתרועה המוזכרת בתורה במפורש, דרשו חז"ל שיש לצרף עימה תקיעה בתחילה ובסוף:
כל מקום שנאמר תרועה יש תקיעה לפניו ותקיעה לאחריה (ר"ה ל"ג)

ננסה אם כן להבין מה משמעות התרועה והתקיעה ומה יש ללמוד מזה על מהותו של היום כולו.

מהותה של התקיעה והתרועה

ראשית יש להכחיש את הטענה שהתקיעה או התרועה מפחידות. הרי ודאי שאין תכלית התקיעות שהיו תוקעים בכניסת השבת או בהקרבת הקרבנות, להפחיד. בתהלים מתואר 'הללוהו בתקע שופר' 'הללוהו בצלצלי תרועה' לצד 'הללוהו בנבל וכינור', כשהקשר של המזמור כולו הוא מחול ושמחה.

אכן ברור שכל צליל ניתן לקושרו לאירוע משמח, עצוב, מרגיע או מפחיד, ואזי הצליל עצמו מעורר את הרגש שנושא עימו האירוע. כך גם הפסוק בעמוס (א) 'אם יתקע שופר בעיר וְעַם לֹא יִחְרְדוּ' המבטא את רגש החרדה המתלווה לקול השופר המבשר את היציאה למלחמה. אך כאן אין השופר בא לבשר על יציאה למלחמה. עלינו לתור אחר הרושם שעושה תקיעת השופר לכשעצמה, לא בהקשר של מאורע שמח או מעורר פחד.

אף ברמב"ם בהלכות תשובה (א) לא נזכר קול השופר כמעורר פחד מצד עצמו, אלא כמעורר הישנים והשוגים בהבל וריק - להתעורר ולשוב בתשובה. אך צריך להבין כיצד משפיע קול השופר על התעוררות זו?

בכדי להבין את מהותן של התקיעה והתרועה יש לעיין בפרשות התורה העוסקות בתקיעה ובתרועה.

עֲשֵׂה לָךְ שְׁמִי חֲצוֹצְרֹת כְּסָף... וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחְנוֹת: וְתִקְעוּ בָהֶן
וְנוֹעְדוּ אֶלֶיךָ כָּל הַעֲדָה... וְאִם בְּאַחַת יִתְקְעוּ וְנוֹעְדוּ אֶלֶיךָ הַגִּישִׁימִים... וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ
הַמַּחְנוֹת... וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֲתֶכֶם וְהִרְעַתֶם בְּחֲצוֹצְרֹת... וְכִי־וּ
שָׁמַחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם וְתִקְעֶתֶם בְּחֲצוֹצְרֹת... (במדבר י)

בפרשת החצוצרות אנו לומדים את המאפיינים הבסיסיים של התקיעות. הן משמשות כמשיר המאפשר להודיע לעם שמהו קרה. הן מודיעות הודעות שונות, על אסיפת העם לשמוע ממשה על המסעות והמחנות,

על יציאה למלחמה ועל הקרבת הקרבנות. אין מכה משותף לאירועים אלו השונים זה מזה במהותם, אלא רק עצם ההודעה שמהווה קורה ודורש את תשומת לב העם להתרחשות הזאת. הצלילים הללו מסבים את תשומת ליבו של העם הנתון בשגרת יומו כי משהו קורה וכליו להתייחס להתרחשות זו.

אם כן, בחלק זה התקיעה והתרועה מעבירות את אותו המסר; הצורך לעצור משטף החיים כדי להקשיב בשיתום לב למתרחש. מהו, אם כן, ההבדל ביניהן?

מלבד בראש השנה, מצאנו תרועה בעוד שלושה מקומות: במסע המחנות, במלחמה, ובקריאת הדרור לעבדים ולקרקעות ביובל. הנקודה השווה בין שלושת המקומות היא הנעה מיוחדת לפעולה. בעוד שהתקיעה המוציאה קול פשוט קוראת לעצירה ולשיתום לב, התרועה - מעוררת לפעולה. מקצב התרועה הוא מהיר, מלא התרגשות, מעודד חיוניות. היא יכולה לבטא פעולות שונות כאשר תכליתה הברורה היא הנעת האדם לפעולה.

כעת ניתן להיווכח כי מטרת תקיעת השופר בראש השנה היא לבשרנו כי ישנה התרחשות ויש לתת את הדעת עליה. דבר זה אף מובן מאזכור המילה 'שבתון' שמוזכרת בתורה אודות חג זה. 'שבתון' הוא ציווי לחדול מהשגרה - מהמירוץ. לעמוד בהווה. לתת את הדעת כי אין יום זה דומה לכל יום אחר בשנה.

לעומת התקיעה, התרועה במהותה כמעוררת לפעולה מזרזת אותנו לבצע את הפעולות התואמות את המצב. אך עלינו לברר מהי הפעולה אותה מניעה אותנו התרועה לבצע.

תקיעת היובל

חז"ל לומדים מתרועה של יובל כמה וכמה דינים עיקריים לתרועת ראש השנה, הן את התקיעה לפני ואחריה, והן את סוג הכלי בו היא מבוצעת, השופר. מכאן שמוכרח להיות קשר מהותי בין מצות השופר של ראש השנה לתקיעת השופר ביובל המורה על שחרור העבדים והקרקעות.

כמו כן, מצוות התורה לקיים את תקיעת היובל ולבשר את שחרור העבדים והחזרת הקרקעות דוקא בעיצומו של יום הכיפורים, דורשת הסבר, מה השייכות של פעולה זו לתוכנו של יום הכיפורים, היום בו מיטהרים בני ישראל מן החטאים?

ביובל 'קוראים דרור'. פירוש הדבר הוא שכל אחד חוזר למקומו. כל אדם מחזיר למקום הראשוני והטבעי את הקרקעות, והעבדים, אף הם, מחזירים את עצמם לרשותם. זהו בדיוק גם עניינו של יום הכיפורים. האדם חוזר לעצמו, לטבעו הטהור והנקי קודם שהתלכלך בחטא.

מכאן אנו למדים גם את עניינה של התקיעה והתרועה בראש השנה, התקיעה קוראת לאדם לעצור ממירוץ החיים, להסב את תשומת ליבו לעומד לפניו. התרועה כאמור היא קריאה לפעולה. ובדומה לתרועת היובל הקוראת לעבדים לשוב לרשות עצמם, התרועה בר"ה קוראת לאדם לשוב אל עצמו, לשוב אל מקומו הראשוני והטהור אל הנקודה הבסיסית שלו טרם קלקל את דרכיו...

לערבב את השטן

הגמרא (ר"ה זז) מטעימה את חזרת התקיעות במיזבוב 'כדי לערבב את השטן'. מבואר שם שאין עצם התקיעה מערבבת את השטן. אלא החזרה עליה שוב ושוב היא זו שעושה זאת.

את ענין 'ערבוב השטן' האמור בגמרא ביארו רבים על פי דרך הסוד כעניין המתרחש בעולמות העליונים, אך מאחר ודברים אלו מובאים בגמרא בפשיטות, מסתבר כי לדברים אלו ישנו ביאור אף בדרך הפשט. מיהו אותו השטן, וכיצד זה שדווקא תוספת התקיעות דמיושב הן אלו אשר בכוחם לבלבלו, להכניעו ולחתום את דינם של ישראל לטובה?

האמור, ביאורה של הגמ' בדרך הפשט הוא שערבובו של השטן מתרחש כאן, בעולם שלנו. השטן המכונה גם 'היצר הרע' הוא מי שגורם לסטות מהדרך, להתרחק מה', להתרחק מעצמנו. התקיעה נועדה לקרוא לנו לשוב אל עצמנו. לאישיותינו הראשונית, הטהורה. למצב של קודם החטא. אך הטבע וההרגל במצב הקודם מקשים על כך ומפריעים לשינוי זה. כנגד זה אנו חוזרים ותוקעים שוב שוב, לעורר את עצמנו שוב ושוב אל הקריאה הזו. תקיעה זו החוזרת ונשנית יחד עם ההתבוננות העולה ממנה, מערבבת את השטן בכך שהיא עוקרת את ההרגלים הרעים אותם אימצנו במשך השנה ומשרישה בנו את התנועה לשוב לעצמנו, אל הנקודה הבסיסית שלנו.

זהו הגרעין של ראש השנה. החודש השביעי, ככל ה'שביעי', מוקדש לה'. בראשון לחודש זה יש לעשות 'שבתון' לעצור את שגרת החיים, כך גם התקיעה קוראת לנו לעצור הכל ולתת את ליבנו אל מה שמתרחש כעת, על כך נוספת התרועה הקוראת לתנועה ולשינוי - לחזור לעצמנו. בכך שאנו מתעוררים לשוב למקומו הטבעי העומד לפני ה', ממילא ה' פונה אלינו וזכרונו בא לפנינו.

פשטא

פשטות המתחדשים במקרא ובאגדה

שביעין חביבין

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל לאמר בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש.

'בחודש השביעי באחד לחודש' - זו הפתיחה. כאן נמצאת הסיבה. בגלל דבר מה שיש בתאריך הזה, יש לעשות 'שבתון זכרון תרועה'. התאריך הוא: ראש חודש של החודש השביעי.

ככלל, יש בתורה יחס מיוחד אל השביעי, בשבת, בשמיטה, בשבע השבתות של העומר ובשבע השמיטות של היובל ועוד. בחז"ל אף נאמר 'כל השביעין חביבין' (ויקרא רבה טו). מהו ענין השביעי?

בקיצור נמרץ ניתן לומר כי השביעי הוא זמן המימוש. 'ששת ימים תעשה מלאכה'... אך אין נכון שהאדם יעמול כל חייו. צריכה להיות תכלית לכל עמלו. מוכרח להיות זמן שהוא תכלית הכל. לכן; 'וביום השביעי שבת לה' אלוקיך'. על זה הדרך גם החודש השביעי הוא זמן המימוש של השנה כולה. החודש השביעי הוא זמן שאנו מקדישים כדי להיות ביחד עם ה', בבחינת שבת של כל השנה.

יש להביא ראייה לכך מלשון המקרא על יום הכיפורים ועל חג הסוכות המייחס אותם כהמשך 'לאחד לחודש'.

"בעשור לחודש השביעי הזה יום הכיפורים הוא ... בחמישה עשר לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים".

לכאורה מספיק לומר 'בחודש השביעי', או לומר 'בחודש הזה'. לשם מה כופלת התורה ואומרת 'בחודש השביעי - הזה', וכי איננו יודעים שהחודש הזה הוא החודש השביעי?

נראה שהתורה מתייחסת ליוה"כ וסוכות כהמשך לאותו חודש שביעי הנזכר בציווי על ראש השנה, זו הכוונה: 'החודש השביעי הזה' - היינו, הנזכר בתחילת פרשת מועדי החודש השביעי. החודש השביעי הזה, הוא החודש שכולו מוקדש לחיבור עם ה' ובאותו חודש יש אירועים שונים: באחד בו, בעשירי בו ובחמישה עשר בו, וכולם מכוונים להיותו 'שביעי' - להיותו מימוש של השנה כולה.

זכרונות - כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה

"ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. וכו', זכרונות - כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה, וכמה - בשופר".

בפשטות מתוארת פה פעולה הדדית: אנו זוכרים את ה' והוא זוכר אותנו. אמנם ניתן להבין כי אין מדובר בעסקת חליפין גרידא.

ביאור העניין הוא, שהזכרון שאנו זוכרים את ה' הוא הזכרון שה' זוכר אותנו. אין אלו שני דברים נפרדים. כשאנו מפנים מקום לה' אצלנו, ממילא הוא נוכח אצלנו. כשם ש'אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם', פירושו הפשוט הוא שהמלכה שלנו היא גופא המלכה שלו, כך בדיוק ה'אמרו לפני זכרונות', הוא הוא העלאת זכרונו לטובה. ה' מצידו תמיד שוקד על טובתנו ומשגיח עלינו, אלא שאנו נדרשים לפנות לו מקום בליבנו. כאשר אנו זוכרים את היותו זוכר אותנו, הרי שאנו מכירים בהשגחתו. כביכול אנו 'מפנים' לו מקום אצלנו ומתוך כך הוא בא וזוכר אותנו לטובה.

נקודה זו, שהזכרון הוא אירוע שמתרחש אצלנו, ניתן לראות בדברי הגמרא במסכת ראש השנה המשווה את עבודת הזכרון של השופר לעבודת הכה"ג לפני ולפנים.

טעמא דרבנן (הפוסלים שופר של פרה לר"ה) כדרב חסדא. דאמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור... והוא איכא בגדי זהב מבחוץ, מבפנים קא אמרינן. שופר נמי מבחוץ הוא, כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי. (ר"ה כו, א)

עומקא דשמעתתא

ביאורים בעומק הסוגיות ולשונות הש"ס

בגדר דין 'דבר חריף'

[מתוך הספר עומקא דשמעתתא, חלק תערובות, סימן י"ג]

גמ' חולין ע"ב: 'יטיב רב כהנא אחוה דרב יהודה קמיה דרב הונא, ויטיב וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח, וצנון שחתכו בסכין מותר לאכול בכותח. מאי טעמא אמר אביי האי היתרא בלע והאי איסורא בלע, א"ל רבא כי בלע היתרא מאי הוי סוף סוף האי היתרא דאתי לידי איסורא הוא דאיסורא קאכיל, אלא אמר רבא האי אפשר למטעמיה והאי לא אפשר למטעמיה, א"ל רב פפא לרבא וליטעמיה קפילא ארמאה, מי לא תנן וכו', כי קאמינא דליכא קפילא'.

הנה בפשטות היה נראה דיסוד מחלוקתן דאביי ורבא הוא בגדר היחס לטעם היוצא מן הקדירה, דאביי ס"ל דאינו חשוב כטעם לגמרי, וע"כ ס"ל דרק טעם הגורם איסור אינו מתבטל, ורבא ס"ל דהוא כאיסור לכל דבר, וע"כ ס"ל דאין לחלק בין איסור להיתר, אמנם זה אינו, דהרי בסמוך נחלקו בזה רב ושמואל בדין נ"ט בר נ"ט דהיתרא, והגמ' לא תלתה את המחלוקות הללו זו בזו. וכן לא הוזכר הכא בגמ' הלשון נ"ט בר נ"ט שהוזכר לקמן במחלוקת רב ושמואל. ומזה הוכיחו הראשונים כאן דהם ב' מחלוקות בפנ"ע, אכן צריך לבאר חילוק הסוגיות אל נכון.

עוד יש לברר, מדוע מקשה הגמ' מתחילה על דברי רב כהנא שחילק בין קערה שמלח בה בשר לצנון שחתכו בסכין. וכן יש להקשות מאי טעמא לא יישובה הגמ' בפשיטות דיש לחלק בין קערה דהאיסור יוצא ממנה מיד אל האוכל, משא"כ בסכין דהאיסור עובר לצנון והצנון הוא שמתערב עם החלב ויש כאן שלב נוסף ובה נקלש האיסור. ואף דרב חידש לקמן דבצנון לא אמרינן נ"ט בר נ"ט, מ"מ לא היה לגמ' לשאול מאי טעמא, דדינו דרב הוא המחודש וא"כ אין להקשות על מימרא דרב כהנא מחמת חידוש של רב¹.

עוד יש להקשות כיצד מיישב רבא מימרא דרב כהנא במה שהעמיד דאירי בליכא קפילא, דהלשון במילתא דרב כהנא גבי קערה אסור וגבי צנון מותר, והיאך ייתשב דהלשון אסור הוא

משום דליכא קפילא, ובלשון מותר הכוונה דאם יטעמנו ישראל וימצא דליכא טעם הוא מותר. עוד זאת צריך ביאור, דע"פ ישובו דרבא ליכא במימרא דרב כהנא חידוש דין כלל.

ביאור דין צנון שחתכו בסכין

ובהקדם ביאור דברי רב כהנא, עלינו לבאר דין סכין בדבר חריף המוזכר בדברי רב כהנא להיתר, ובדברי חזקיה משמיה דאביי בסמוך - לאיסור, ונשתנה דינו משאר דינים.

הנה בטעם הדין דסכין שחתך בה צנון, כ' רש"י (לקמן ריש ע"א, ד"ה קישות) ז"ל 'אבל סכין פעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותך בצנון הוי נותן טעם הבא מן הממש, ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים, ואגב דוחקא דסכינא פליט סכינא ובלע צנון, נמצינו למדים מדברי רש"י דאיכא ב' טעמים לאיסורא בצנון שחתכו בסכין: הא', מחמת השמנונית הקיימת בסכין, וחרופות הצנון גורם רק להבליע האיסור המגיע מן השמנונית בכל הצנון. והב', דהחריפות והדוחקא הם הגורמים שנפלט בשר מן הסכין ונבלע בצנון².

והנה נראה פשוט דאף לפירוש הא' ברש"י דסיבת האיסור היא מחמת השמנונית, אין כוונתו לומר דשמנונית זו חשובה כממש איסור, דא"כ לא היה נחלק על זה רב כהנא לומר דאינה אוסרת, וכמו"כ היה לרבא להקשות על אביי מהא דמבואר בכמה דוכתי דממשו של איסור לא בטל אלא בשישים, ולא להקשות רק על סברת אביי דחשיב איסורא בלע.

וביאור העניין ע"פ דברי רש"י נראה, דאמנם אין שמנונית זו חשובה לאיסור שיש בו ממש, אלא שהצנון מחמת חריפותו בכוחו לחזק גם טעמים קלושים, וע"כ אף פליטה מועטת ביותר - כשמנונית היוצאת ע"י הדוחקא בצנון - ואינה חשובה לממשות איסור, ע"י חריפות הצנון נרגש וניכר בו אף טעם מועט שכזה ואסור.

אמנם בגדר איסור זה דהוא דין מחודש דהאיסור יוצא ע"י הדוחקא גם בצנון ומתקיים משום חריפות הצנון, נסובה המחלוקת אביי ורבא בגמ', דאביי ס"ל דאף שנתחדש דאמרינן בזה דין נתנית טעם, אינו חמור מנתנית טעם דקדירה, וכיון דגבי צנון היתרא הוא, וס"ל לרב כהנא דאין לאסור בנ"ט בר נ"ט דהיתרא מותר ה"ג גבי צנון אין לאסור, ורבא נחלק וס"ל דכיון דנתחדשו דינים בצורת הפליטה דסכין בדבר חריף שהוא פולט אף בצנון, שוב אין לדנו כפליטות ובליעות דקדירה, ויש לאסור אף למאן דס"ל דנ"ט בר נ"ט דהיתרא מותר. והביאור בזה י"ל בשני אופנים,

1. וא"א לומר דס"ל לגמ' בה"א דכיון שהדג שקיבל טעם מן הקדירה עצמה מתערב בחלב הרי זה כקערה שבישל בה בשר ואין זה כשני שלבים [וכקושיית הראשונים לקמן במימרא דרב], דהכא ודאי דאין זה ביאור דברי רב כהנא, שהרי הוא איירי דוקא באופן שיש ב' שלבים, כלומר שחתך את הצנון עם סכין, ואח"כ רוצה לאכול הצנון עם כותח, ולא איירי בסכין של בשר שחתך בו גבינה קשה וכדו', דהוא בדומה לקדירה שמלח בה דם, אלא ודאי דאיירי הכא דוקא במקום שאין הטעם עובר בצורה ישירה אלא דרך הצנון.

2. ולכאורה הנפק"מ בין הדרכים ברש"י היא במקום דליכא שמנונית, וכגון שנעץ הסכין בקרקע וביטל השמנונית.

דלפירוש הא' ברש"י י"ל דכיון שהשמנונית לא נבלעה לקדירה ושוב נפלטה, אלא רק נכנסה לחריצי הסכין ויצאה משם, והרי היא בעינה, לא אמרינן בזה דין נ"ט בר נ"ט, שדין נ"ט בר נ"ט הוא קולא שנאמרה רק גבי בליעות שבתוך דפני הקדירה ולא גבי ממשות איסור, [והסברא בזה היא כש"נ דבאמת אין להחשיב בליעות אלו כממשות איסור]. אבל הכא השמנונית בעינה עומדת כבראשונה. ולפירוש הב' ברש"י דהצנן מחמת חריפותו מחזק ומקיים אף טעם איסור קלוש הנפלט מן הסכין ומבליעו ומקיימו בצנן, ה"נ י"ל דבדבר חריף לא נקלש האיסור במה שהוא נ"ט בר נ"ט, ואסור.

וזהו ביאור לשון הגמ', דאביי דסבר דבליעה ופליטה דסכין בצנן היא כשאר פליטה דקדירה, וע"כ ביאר דההיתר דצנן שחתכו בסכין הוא משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא, 'האי היתרא בלע, והאי איסורא בלע', ורבא השיב לדברי אביי, 'כי בלע היתרא מאי הוי סוף סוף האי היתרא דאתי לידי איסורא הוא, דאיסורא קאכיל', כלומר כיון שפליטתו של דבר חריף אלימא, מתקיים לפנינו הקשר בין טעם הבשר הקיים בדג לממשות הבשר ללא הפסק, ולכן אף עכשיו בזמן שהצנן היתר הוא - רואים את הקשר והחיבור העתידי לבשר, וחשיב כאיסורא - אם ינתן בחלב, וזו כוונת רבא במה שהוסיף בדבריו ד'איסורא קאכיל'.

ובמה שהעמיד רבא דברי רב כהנא דאיירי באופן דאיכא למטעמיה, נראה לחדש דסבר רבא דכל דאיכא למיטעמיה מותר גם אם לא יטעמנו כלל, והסברא בזה, דכל שא"א למטעמיה הרי יש כאן דין על הצנן בזה שאנו דנים בו שיש בו טעם הסכין, ועצם דין זה שאנו דנים בו מקיים בו את הקשר והחיבור לתבשיל שהיה קודם בקדירה, והוא על דרך מה שנתבאר גבי נ"ט בר נ"ט דאיסורא (סימן ז' נ"ט בר נ"ט אות א'), דעצם הדבר שנקבע איסור על החתיכה שנתבשלה יוצר את החיבור לאיסור שנתבשל קודם בקדירה, אבל כאשר איכא למטעמיה לטעם זה כל העת ע"י

ישראל, אין כאן קיום דין אלא קיום מציאות, שכל דבר הניתן לבירורי ע"י טעימה אין לו חשיבות של קביעת דין בדבר אלא הוא כמציאות הניתנת לבירור, ולכן סבר רבא דאף שמן הדין היה לנו לאסור נ"ט בר נ"ט בדבר חריף [אף למאן דס"ל דנ"ט בר נ"ט שרי], כל שאפשר לברר הטעם אין לאסור, אבל כשהטעם אינו יכול להתברר אלא ע"י קפילא אין טעם זה נחשב כמציאות היכולה להתברר, דפעמים דליכא קפילא וצריכים אנו להחזיק את הדבר שנתבשל בקדירה באיסור (עד שיימצא קפילא), ובה שאנו מחזיקים את הדבר לאיסור מתקיים טעם זה לפנינו ואסור, (וכמו שנתבאר לעיל גבי נ"ט בר נ"ט דאיסורא).

במימא דחזקיה משמיה דאביי

ובגמ' לקמן: אמר חזקיה משום אביי, הלכתא דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח, צנן שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח, וה"מ צנן דאגב חורפיה בלע, אבל קישות גריר לבי פסקיה ואכיל.

והנה לשון הגמ' וה"מ צנן דאגב חורפיה אבל קישות וכו', לכאורה קשה, דכל חילוקי הדינים המבוארים בדברי חזקיה משמיה דאביי, הוא משום שצנן הוא דבר חריף, ואילו הלשון שנקטה הגמ' וה"מ משמע דהוא תוספת דברים שמחדשת הגמ' לחלק, וצ"ב דהא הם הם כל דברי חזקיה משמיה דאביי.

והנראה בביאור הדברים, דהנה בדברי אביי היה אפשר לטעות ולפרש דבאמת עיקר הדין דצנן שחתכו בסכין הוא משום שהשמנונית היוצאת מן הסכין דינה כממשות איסור, והא דאיירי בצנן שהוא חריף דוקא, היינו משום דמחמת חריפותו הוא מבליע את האיסור לכל הצנן, ולכן מבאר הגמ' דהנ"מ צנן אבל קישות גריר לבי פסקיה, פי' בקישות שאינו חריף גורר מקום החתך - ודיו, ללמדנו דאין פליטת הצנן חשובה כממשות האיסור, דאם היתה חשובה כממשות איסור היה אוסר יותר מגרירה זאת, שהרי ממשות איסור יצאה מן הקישות ויש לחוש שנבלע בו יותר מזה ע"י הדוחקא דסכינא, וא"כ מן הדין היה לאסור יותר מגרירה, וזהו דבאה הגמ' ללמדנו דאינו כן, שכל עיקר דינו של צנן הוא מחמת חריפותו דוקא, שע"י החריפות מתקיים בו השמנונית היוצאת על ידי הדוחקא אף שהוא איסור מועט ואין בו ממש, אבל בקישות שאינו חריף אי"ז חשוב כממשות איסור ודיו אם גריר לבי פסקיה.

העלון יוצא לאור על ידי מכון 'תבונות', רח' יהודה הלוי 10 בני ברק

להארות והערות ולקבלת תכנים נוספים ניתן לפנות במייל: a@tvunot.net

העלון אינו מופץ בביהכ"ס באופן קבוע המעוניין לקבל את העלון המודפס בדואר עבורו או עבור בית הכנסת שבו הוא מתפלל יפנה ל- a@tvunot.net או בטלפון 053-41-6-8888

להרשמה לקבלת העלון במייל יש לשלוח מייל ל- a@tvunot.net

ניתן להנציח ולתרום את הדפסת העלון לפרטים: 053-41-6-8888

הודעה חשובה

**המעוניין לקבל
את העלון המודפס
באופן קבוע עבורו
או עבור בית הכנסת
בו הוא מתפלל**

יפנה במייל
a@tvunot.net
או בטלפון
053-41-6-8888
(יש להשאיר הודעה)

העלון מוקדש לרפואת

מרת **דבורה** בת הר"ר **משה**
נתרם ע"י בנה
הג"ר דוד שליט"א

שיעורי הרב

הודעה חשובה

בשבועות הקרובים
עד להודעה חדשה
השיעורים הקבועים
ממורנו הרב שליט"א
יתקיימו אי"ה בביתו.

(ההרשמה לשיעורים בטל:
058-41-6-8888)

הודעה משמחת

ניתן לקבל את הקלטות מכל
שיעורי הרב האחרונים (ובכלל)
על פי בקשה במייל
a@tvunot.net

הודעה

ההרשמה לרכישת מקומות
לתפילות הימים הנוראים
בהיכל הכולל המרכזי
רח' יהודה הלוי
במשרדי הכוללים בטלפון
072-3714414
ואצל הגבאים

(כרגע אין אפשרות למקומות בעז"ו)

העמק דבר

שאלות לעיון

**וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנִי פָּרַת אֶת הַקְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאֶלֶּה הַזֹּאת:
כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנֶנּוּ פֹה עִמָּנוּ עִמָּד הַיּוֹם לְפָנַי ה' אֶלְהֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר
אֵינָנו פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם:**

ברית במהותה היא מעשה הדדי בין שני צדדים, כיצד ניתן לקבוע ברית עם עם אשר איננו פה היום?

בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון שנאמר 'היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם' ובהג נידונין על המים: (משנה רה א).

יש לדקדק שלגבי שאר הפרקים המשנה מבארת את העניין עליו נידונין, כגון בחג על המים, בפסח על התבואה וכו' ואין התייחסות לצורת הדין, ואילו גבי ר"ה להיפך, המשנה רק מתארת איך מתנהל הדין אך לא מוזכר כלל על מה נידונין.

ובגמ': (דף טו) מני מתניתין לא רבי מאיר, ולא רבי יהודה, ולא רבי יוסי, ולא רבי נתן. דתניא: הכל נידונין בראש השנה, וגור דין שלהם נחתם ביום הכפורים, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: הכל נידונין בראש השנה וגור דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו; בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בחג נידונין על המים, ואדם נידון בראש השנה וגור דין שלו נחתם ביום הכפורים. רבי יוסי אומר: אדם נידון בכל יום, שנאמר ותפקדנו לבקרים. רבי נתן אומר: אדם נידון בכל שעה, שנאמר לרגעים תבחנו.

יש להתבונן בדברי התנאים ובדברי הגמ' הללו, האם ישנה אכן מחלוקת במציאות לאמיתה, האם הקב"ה ובית דינו דנים בר"ה או לא. והאם אכן סוברים ר' יוסי ור' נתן כי אין דין כלל בראש השנה.

בנוסף יש לעיין כיצד אפשר שנחשב הדבר שהאדם נידון בר"ה אם פרנסתו וכלכלת העולם כולו נידונת בתאריך אחר.

[ניתן לשלוח שאלות למדור זה במייל a@tvunot.net]

המשך מעמוד 3

הפנים הוא מרחב שמקפידים בו על 'אין קטיגור נעשה סניגור'. בחוץ, אין מקפידים. כשהכהן עובד בפנים, בשעת השיא של העבודה, יש יותר רגישות לסמלים של עבירה. רגישות שאין אותה בזמנים רגילים. זה הפירוש 'כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי'. יש רגשות דקים שהאדם ער להם רק בזמנים שהוא שקוע בהתבוננות מיוחדת. עבודת הזכרון שבשופר דורשת מאיתנו להכניס את ה', את הזכרון שהוא זוכר אותנו, לנקודה הכי עמוקה בקרבנו, זהו מרחב עבודה של לפני ולפנים. כשהאדם עוסק בהפנמה כל כך עדינה, צורמים לו אפילו סמלים רחוקים של 'קטיגור'.